

УДК 821.161.2-32.091 "18":801.81

СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФОЛЬКЛОРИЗМУ МАЛОЇ ПРОЗИ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША ТА ІВАНА ФРАНКА (визначення основних напрямів до компаративних студій)

Жанна ЯНКОВСЬКА

*Національний університет «Острозька академія»,
кафедра культурології та філософії,
вул. Семінарська, 2, Острог, Україна, 35800*

Розглядаючи фольклоризм літератури як поліаспектне явище, варто, мабуть, аналізувати його не лише в одноосібному та одночасовому зрізі, хоча такий аспект також, безперечно, цікавий. Без сумніву, не менш вагомо – простежити трансформацію цього явища у різні періоди розвитку літературної творчості із їх стильовими особливостями.

У статті зроблено спробу визначити основні вектори до таких порівняльних студій на матеріалі малої прози Пантелеймона Куліша та Івана Франка.

Ключові слова: Іван Франко, Пантелеймон Куліш, компаративістика, мала проза, стильові особливості, фольклоризм.

Фольклоризм літератури – явище складне та неоднозначне, багатовимірне, оскільки охоплює різні вектори, напрями та способи засвоєння авторською творчістю народної.

Розпочавшись ще в першій половині–середині ХІХ століття, студії із дослідження фольклорно-літературних взаємин працями Михайла Максимовича, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша та інших науковців, вони й на сьогодні не втрачають своєї актуальності, ба більше, виходять на новий, присутньо вищий науково-методологічний і теоретичний рівень, розширюючись від рецепцій на рівні усної словесності та етнографічних реалій до трансформацій в оригінальну творчість на рівні світоглядних уявлень, етики й естетики, психології, філософії, соціології та інших галузей народних знань.

Тому взаємодія фольклору в широкому його значенні та літератури неодноразово була предметом вивчення у працях Олексія Дея, Івана Денисюка, Лідії Дунаєвської, Уляни Далгат, Романа Кирчіва, Степана Мишанича, Олексія Вертія, Петра Іванишина, Ярослава Гарасима, Юлії Шутенко, Руслана Марківа та багатьох інших. Окрім того, поліаспектність зазначеної проблематики залишає ще доволі широкий простір для нових розвідок.

Фольклоризм авторської творчості певного періоду має свої особливості, своє «обличчя», вектори вияву, що зумовлено і пануючим у той чи інший час літературним стилем загалом, який визначає межі співдії певних елементів у системі «фольклор–література», й індивідуальним стилем письменника, глибиною його знання та розуміння народної творчості.

Фольклоризм творів деяких письменників частіше був предметом вивчення. Тому досить цікавими у цьому плані видаються компаративні студії, які дають змогу

простежити еволюцію і трансформацію цього явища зі зміною стилю в літературній творчості.

У цій розвідці маємо за мету означити і порівняти основні вектори вияву та стильові ознаки фольклоризму малої прози П. Куліша та І. Франка – двох письменників-класиків, енциклопедистів, вклад яких у розвиток не лише української літератури, але і культури загалом важко переоцінити.

Творчість названих авторів належить до різних стильових течій: якщо П. Куліш більше тяжів до романтизму, хоч окремі його твори вже позначені рисами реалізму, то І. Франко надавав перевагу реалізму, проте, особливо стосовно засвоєння елементів фольклору, часто оживають у його творах і романтичні тенденції. Аналіз переплетення на рівні «романтизм–реалізм» дає цікаві порівняння у смисловому полі малої прози митців щодо рецепцій елементів та поетики народного наративу, в результаті чого простежуємо як схожі, так і цілком відмінні їх риси.

Загалом, можна сказати: якщо романтизм, актуалізуючи якнайширше звернення літератури до народної творчості, схильний до ідеалізації дійсності, до певного «замилування» природою, побутом, емоцією, хай навіть вкрай напруженою, але не позбавлений і рис правдивого зображення буття, хоч, зауважимо, все-таки більше його позитивних сторін, то реалізм зумовлює найчастіше своєрідне «вип'ячування» негативних сторін життя народу, проблем, іноді навіть прогножуючи кардинальні шляхи їх вирішення, проте так само не заперечує звернення до фольклору, детального змалювання природи, побуту, іноді аж до краю загострюючи емоцію.

Із повною вірогідністю можна стверджувати, що студії над фольклором (записування, видання, дослідження) прямо позначилися на літературних інтересах вищеназваних авторів. Тематично оповідання обох письменників охоплюють схоже коло проблем, сконцентровані у собі історичну тематику, соціально-побутову, життя інтелігенції. Проте у цих творах чітко відображені ті соціальні переміни, які відбулися за кілька десятиліть у суспільстві між їх написанням, що розділяють їх у часі та просторі, оскільки місцем зображуваних подій у І. Франка є переважно рідна йому Галичина, а у П. Куліша – центральна та південно-східна Україна. Література тут постає тією площиною, що поєднує і часовий, і просторовий чинники, явивши у методологічному плані спадкоємність стилів та напрямів.

З огляду на те, що такий порівняльний аналіз може бути як більш концептуальним, так і текстуально-деталізованим, визначимо його головні напрями, коротко зацентрувавши на кожному лише з окремими прикладами, що, зрештою, і є основним завданням цього дослідження.

Насамперед, цікаво простежити вияв фольклоризму прози митців у плані трансформації особливостей і засобів народного наративу як жанру. По-друге, заслуговує на пильну увагу й система образів їхніх творів, по-третє – відображення у них народного світогляду, міфологічних уявлень, а також елементів народної етики, естетики, філософії, психології. Звичайно, у такого типу дослідженні це можна зробити тільки схематично, означивши основні напрями порівнянь, згадані вище. Кожен із них поглиблено-текстологічно може становити окрему компаративну розвідку.

Щодо успадкування рис народно-оповідної традиції, то у малій прозі цих письменників вони проявляються часто на рівні наявності оповідача (або згадки про нього), казкових формул зачинів, широкому використанні паремій та фразеологізмів, а також діалектної лексики, притаманної розмовно-побутовому стилю, використання народнописенних текстів та поетики.

Зокрема, П. Куліш шляхом «олітературення» фольклорних розповідних жанрів виробив свій тип оповідання, що ніби стоїть на межі фольклорного та літературного. Художня природа його оповідань часто зберігає відповідну структуру оповіді й позначена жанровими ознаками тих народних творів, які письменник поклав в основу. За жанровими ознаками ці твори різні: скажімо, оповідання «Орися» та «Дівоче серце» ще сам автор назвав ідиліями, романтичне оповідання «Гордовита пара» за змістом можна визначити як оповідання-баладу, морально-повчальними є оповідання «Потомки українського гайдамацтва» та «Про злодія в селі Гаківниці», анекдотичний сюжет у творах «Сіра кобила» та «Очаківська біда», історичними є оповідання «Січові гості» та «Мартин Гак».

Особливістю поетики малої прози П. Куліша є те, що ці твори у нього не «пишуться», а «розповідаються». Започаткували цей прийом в українській літературі ще Микола Гоголь та Григорій Квітка-Основ'яненко. Типовим такий стиль є і для Олекси Стороженка, Ганни Барвінок, Марка Вовчка тощо.

Майже завжди в оповіданнях П. Куліша прямо чи опосередковано наявний фактично експліцитний образ народного оповідача, який, на думку Олександри Бріциної, відображає не лише виконавський, але й «комунікативний» аспект у текстологічній моделі оповіді. Дослідниця, працюючи, головню, із фольклорним текстом, писала про те, що на цю постать не відразу звернули увагу навіть перші фольклористи, хоча саме від виконавця залежала варіативність твору усної словесності, акцентуючи, що «показовим (курсив наш. – Ж. Я.) був інтерес до казкаря, виявлений П. Кулішем ще у середині XIX ст. в замітці “Сказки и сказочники”, вміщеній у другому томі “Записок о Южной Руси”. Це був один із перших кроків, що знаменував постання інтересу до оповідача», що було зумовлене «бажанням глибшого розуміння фольклорних явищ» [1, с. 106]. Отже, стає зрозумілим факт, чому П. Куліш так часто у своїх творах апелював до посередництва «епічного виконавця». Наприклад, оповідання «Гордовита пара» має підзаголовок «Бабу-сине оповідання», «Січові гості» – «Споминки старого діда», а в історичному оповіданні «Мартин Гак» у першому ж реченні зазначено: «...Розказує, було, молодшим людям прадід мій». Введення автором у текст таким підзаголовком чи зауваженням особи оповідача передбачає не лише апелювання до народного світогляду, але й орієнтацію на народного читача або слухача, і, разом з тим, наявність своєрідного очевидця – один із засобів дотримання принципу правдивості. Розповідь набуває більшої переконливості, зосереджується на народних морально-етичних засадах, показує найкращі риси духовної культури народу, якого письменник бачить носієм високих моральних якостей і національних традицій. У таких оповіданнях П. Куліш успадкував від народних оповідачів щирість розповіді, відкритість характеру, довірливість, багатство народної мови досконале володіння фольклорним матеріалом, художніми прийомами.

Традиції народної розповіді успадкував у своїх оповіданнях й І. Франко, подекуди так само зазначаючи джерело сюжету у підзаголовку, як, скажімо, «Оповідання Мирона Сторожа» (вір «Моя стріча з Олексою»), «Оповідання ложкаря» (вір «Домашній промисл») та інші, в яких також «присутня» постать оповідача, котрий часто, за висловом О. Вергія, «перебирає на себе різні функції і знову ж таки типологічно споріднений з образом епічного оповідача у фольклорі» [2, с. 121]. Як і в народному епосі, Франків оповідач, на думку вченого, «може виступати ніби стороннім спостерігачем об'єкта своїх спогадів-оповідей» або ж брати у ньому безпосередню участь [2, с. 121]. Відтак, у творах вищеназваних письменників, як, до речі й інших, які використовують такий прийом викладу сюжету (М. Гоголь, Г. Квітка-Основ'яненко, Ганна Барвінок, Марко Вовчок і т. д.), «епічний оповідач» виконує надзвичайно важливу функцію, синтезуючи «в собі художній час, пов'язуючи минуле, теперішнє і майбутнє з конкретними подіями, яким він дає оцінку, виходячи з народної точки зору то як виразник її, то як трансформатор народної думки» [2, с. 121].

Попри дотримання заявленої схематичності у викладі матеріалу, все ж хочеться бодай дотично акцентувати на образі народного оповідача у творі І. Франка «Свинська конституція». Цікавим видається те, що у цьому оповіданні бачимо двох оповідачів – автора й Антона Грицуняка, який є одночасно й головним персонажем. Письменник тут ніби офіційно передав йому слово, виводячи його з-за куліс контексту безпосередньо у текст. Антон Грицуняк ніби узагальнює в собі типові риси, притаманні тогочасним народним «балагурам» (П. Куліш) і, за текстом оповідання, є «дуже цікава поява, один із небагатьох ще недобитків того племені оповідачів і бандуристів, що склали старі думи про діла і пригоди козаків Грицька Зборовського, Кішки, Безродного, Андибера, про битви Хмельницького з ляхами і про трагічну втечу трьох братів з Азова і співали-промовляли їх заслуханому козацькому війську» [9, с. 326]. Звичайно, це зовсім не такий виконавець, як скажімо, в оповіданні «Сойчине крило» та інших. Тому і зосереджено увагу саме на цьому творі.

Цікавим виявилось порівняння опису цього оповідача і, можливо, одночасно бандуриста із описом Андрія Шута, який подав П. Куліш у «Записках о Южной Руси», що його можна сприймати як окремий розповідний вір. Антона Грицуняка І. Франко зобразив так: «Його зверхній вигляд зовсім непоказний: се простий собі сивий дідусь, одягнений не пишно, а навіть бідно, не надто високий, сухий, з лицем, поораним трудами життя, але повним виразу, з чорними блискучими очима. Він не вирізняється нічим із юрби селян, рідко вміщується в розмову і на перший погляд не виявляє інтелігенції, вищої понад звичайний вигляд галицького селянина. Розуміється, він не вміє ані читати, ані писати» [9, с. 326].

Для порівняння наведемо відразу ж Кулішів опис Андрія Шута: «Це був сивий чоловік з клиноподібною бородою, у сірій новісінькій свиті і в свіжих постолах, обори яких дуже гарно обхвачували його ноги, загорнуті в білі онучі. Обличчя його було свіже, щоки рум'яні, риси правильні, хоч дещо змінені віспою, яка позбавила його зору на сімнадцятому році життя. Він відрізнявся молодечою осанкою і живими рухами, що видають людину, постійно зайняту працею. [...] Із сторони поетичної і філософської,

Андрій Шут навряд чи має собі рівного між братією старців. Слепота розвинула в ньому вроджений хист до пісень, і він, володіючи прекрасною пам'яттю, засвоював собі все, що чув» [5, с. 144].

Без сумніву, перед нами постає два різні характери, дві особистості, вельми віддалені у часі та просторі, розділені різними соціальними умовами та фізичним станом. Проте вражає схожість стилю їх портретування (настільки, що може видатися, ніби текст написала одна і та ж людина), а також визначення авторами непересічної мудрості героїв, що зумовлює статус поваги до них у суспільстві. Про це П. Куліш зазначив досить дисперсно, а от І. Франко сконцентрував в одному реченні: «Якийсь рух і шепіт пройшов по залі, коли його фігура показала над збором, і всі зібрані, котрих було звише 600 людей, щільно напханих у не дуже великим підсінні, затихли, хоч мак сій» [9, с. 326].

З особою народного оповідача тісно пов'язані епічні, а почасти й казкові зачини оповідань письменників, що уже самі по собі зумовлюють рецептивні зв'язки з народними наративними формами і передбачають певний стиль викладу сюжету. Як приклад можна навести зачини із творів П. Куліша: «Був собі колись якийсь-то циган...» (твір «Циган», що має підзаголовок «Уривок з казки» і, відповідно, казковий стиль викладу); «Була собі колись гарна курочка...» («Півпівника», із підзаголовком «Гішпанська дитська казочка»); «Розказує, було, молодшим людям прадід мій...» (оповідання «Мартин Гак») і т. п.

Франкові зачини дещо відрізняються, проте оповідний тон, стиль у них збережено таким самим: «Був собі кожух» («Історія кожуха»); «Був собі раз у Галичині староста...» («Острий-преострий староста...»); «Отсе оповідання – не моя духовна власність. Я чув його в Збаражі...» («Свинська конституція»); «Вичитав оце я в газетах...» («Домашній промисл»); «Яць Зелепуга був хлоп ледащо...» («Яць Зелепуга»); «На дні моїх спогадів, десь там у найглибшій глибині горить огонь...» («У кузні») і т. п. Як згадувалося, такі зачини вже самі по собі зумовлюють і відповідний «оповідний» стиль творів письменників.

Не останню роль у їх спорідненості з народними наративами відіграють і стилістичні засоби, до яких відносимо часте звернення аналізованих авторів до розмовно-побутового стилю мовлення, що вкладений в уста їхніх героїв, до народної мови загалом. Тому оповідання ці багаті на фразеологізми, паремії, порівняння, постійні епітети, діалектизми і т. п., що створює відповідний колорит і поетику тексту. Аби не бути зовсім голослівними, наведемо бодай деякі приклади. Діалектизми та розмовно-побутова лексика в деяких творах П. Куліша: зоставляти, глузовать, навісноголовий, буцім, нігде та ін.; в оповіданнях І. Франка: обхамрала, допантрує, співанки, найскорше, борше, варцаби, сміле та угурне, борзо, отворені двері, вороки і т. д. Варто зазначити, що у творах І. Франка ця група лексики вирізняється більш чітко, оскільки галицький діалект значно своєрідніший (порівняно з літературною нормою), ніж середньонаддніпряньський. Це зумовлено самобутньою культурою етнографічних груп, що населяють західні області України, та іноетнічним сусідством. Тому лексичне позиціонування цих регіонів дуже чітке.

Натомість епітети, використовувані у творах цих письменників, є фактично ідентичними і такими, що тяжіють до народнопісенної поетики та естетичного бачення. Особливо чітко ця риса проглядається у творах П. Куліша, про що свідчить часте вживання у тому числі нестягнених форм прикметників: чорна земля, білії коники, широкий (зелений) луг, золоторогії тури, сивий кінь, красна зоря, гордее серце і т. п.; в оповіданнях І. Франка: бідна сирота, чорні брови, карі очі, безталанна любов, гірка доля і т. д.

Те ж саме можна говорити і про художні порівняння, якими багаті оповідання П. Куліша, хоч не відсутні вони й у творах І. Франка: впає, як сніп; як сонце; як квіточка; як ясна зоря; як мак у городі; як повний колос на ниві; як билина в полі; походжала, як по меду бджілка; сивий як голуб; мов ясочка; голова, як макітра; колосся, наче праники; гладке кожде, мов слимак і т. п. Вживання народнопоетичних форм порівнянь із повними прикметниками та зменшено-пестливими суфіксами рішуче засвідчують симпатії П. Куліша до сентиментально-романтичного стилю, а більш стримані порівняння І. Франка відображають його реалістичне бачення дійсності, проте подекуди із романтичним (без сентименту) зануренням у народну творчість.

Використання паремій та фразеологізмів у малій прозі письменників відображають ту народно-місцеву стихію, ті сконцентровані високо змістовні згустки народного досвіду, філософії, бачення світу й естетичного відношення до нього, почуттів, етики відносин та інших сфер буття народу. На них однаково багаті оповідання і П. Куліша («та й розум же, бачиш, у мене не в кишені»), «чи я живий був, чи мертвий», «нехай їй легенько ікнеться», «річкою меди лилися», «у сиру землю піду», «гави поміж людьми ловити», «до голуба такий був схожий, як підсвинок», «аж живіт йому обдуло», «і в пельку не потовпилось», «виричав на народ очі», «весілля весіллям заломити», «капшук розв'яже» і т. п.), й І. Франка («з'їдати чужу душу, як іржа залізо», «сирота, а писок як ворота», «ви би, здається, й камінь рушили своїм язиком», «з вашої роботи стільки потіхи, як з торічного снігу», «та робите, як той, у кого глиняні руки й капуста голова», «хоть рака лазь, усе поставить на своїм», «я знаю, де у тебе раки зимують», «щоб йому яка кавза сталася» і т. п.). У контексті перелічених творів вони відіграють роль своєрідних регуляторів людських стосунків, як міжособистісних, так і групових, акумулюючи в собі влучну характеристику героїв, позитивне чи негативне ставлення при звичайному спілкуванні або вирішенні конфліктів, відбиваючи за лексичним наповненням та змістом гармонійну єдність людини з природою, охоплюючи всі сфери її життя та побуту.

Загалом побутописання, або етнографізм, у більш розлогих формах характерне для романтизму. Тому в оповіданнях П. Куліша знаходимо детальні описи облаштування житла, народного костюма, обрядовості, що повністю зорієнтоване на народно-естетичний ідеал. Наприклад, «...Кунтуш на їй – самі златоглави, коралі на їй – усі в дукачах. [...] Вся в золоті, в шовках. Там одна плахта – павине перо – пар двох волів чумацьких стояла, а коралям і ціни нема. А сукня ж то з золотими усами!..» («Гордовита пара») [7, с. 185]. Цілоком погоджуємося із думкою О. Вертія про те, що у творах П. Куліша житло, побутові речі, їжа, одяг, звичай і т. п. «виступають не простими етнографічними

замальовками, не копіями оригіналів, а художнім узагальненням, яскравим свідченням відповідного укладу й способу життя, вираженням естетичних, морально-етичних ідеалів та психології зокрема» [3, с. 27]. Звичайно ж, у межах романтизму для оповідань письменника характерна «естетизація явищ побуту», через посередництво якої автор «1) подає певну достовірну інформацію про саме явище як факт повсякденного буття героя, 2) передає гармонію або дисгармонію його внутрішнього світу зі світом навколишнім і 3) розкриває тісні внутрішні зв'язки з минулим, історією, народними традиціями...» [3, с. 27].

Загалом І. Франко не тяжів до етнографізму, а надто з такими розлого-ліричними пасажами, як у П. Куліша. Проте й у повній відсутності етнографічних деталей ми йому дорікнути не зможемо. Зазвичай, деталі побуту, елементи одягу, описи звичаїв він зображував буквально кількома, але дуже чіткими штрихами, що постають ніби своєрідним обрамленням, звичним, природним фоном для основних подій. Наприклад: «Газдівство у старої Лесихи не согірше. Хата хоть стара, та ще добра; будиночки нові, просторі, опратні, худібка красна, що господи, гладке кожде, мов слимак...» («Лесишина челядь») [9, с. 3]. Або: «Хата була крайне бідна, посудина вся нужденна, діти марні і слабовиті...» («Моя стріча з Олексою») [9, с. 66]. Не вдаючись до деталізації, розлогих описів, письменник основний сюжет, події твору все ж завжди вписував у цілком реальні обриси щоденного буття героїв.

Не можна бодай кількома словами не зауважити про систему образів, яку вивели митці у малій прозі. Автори при їх зображенні широко використовують методи типізації та психологізму, надаючи при цьому перевагу існуючому стилю з поправкою на етнографічний регіон та власне бачення. Вони виводять справжні «мегаобрази» (П. Іванишин), порівняння яких може цілком становити тему окремої розвідки, як, до речі, і використання народнопісенної творчості.

Стосовно останнього варто зазначити, що обидва автори були справжніми фольклористами: записували, видавали і досліджували народні пісні. Тому не дивно, що рецептивні зв'язки із цим видом народної творчості у них настільки тісний. Будучи самі творцями поетичного слова, вони тонко відчували красу народної лірики й органічно вплітали її у наративні форми кожен у межах власних стильових уподобань та з різною метою: ідеалізації дійсності, відображення найтонших відтінків високої радісної емоції чи то для показу глибоких переживань та страждання. Дотримуючись принципу схематичності у викладі, коротко розглянемо стосовно цього як приклад два надзвичайно яскраві оповідання письменників: ідилію «Орися» П. Куліша та оповідання «Лесишина челядь» І. Франка.

В ідилії «Орися» автор уже першим реченням зорієнтував читача на ліричне сприйняття дійсності: «Співають у пісні, що нема найкращого на вроду, як ясна зоря в погоду» [7, с. 159]. Саме через цю рису Євген Нахлік назвав цей твір «маленьким шедевром на зорі нової української прози» [8, с. 15]. Головна героїня тут є втіленням найвищого у тогочасному розумінні народного ідеалу дівчини, яка й сама ніби вийшла із пісні та гармонійно поєднує в собі кращі зовнішні риси із багатим внутрішнім світом: «А Орися росла собі, як та квітка в городі. Повна да хороша на виду, маяла то сям, то там

по господі в старого сотника, походжала, як по меду бджілка, і всю господу звеселяла» [7, с. 160]. Завдяки ліризму, особливій мелодиці мови, розкішному жіночому образу можна назвати ідилію поезією в прозі, настільки високий народнопоетичний потенціал вона в собі втілює, успадкувавши найкращі риси сентименталізму та романтизму.

Оповідання «Лесишина челядь» І. Франка не менше лірично наснажене. Проте, використовуючи елементи романтизму саме в опорі на народнопісенну основу, автор все ж віддав перевагу реалістичному зображенню дійсності, збуджуючи глибокий смуток і тугу за нездійсненими мріями Анни, Горпини, Митра, Василька. Глибину цих почуттів герої передають через пісні. Загалом, як зазначив О. Вертій, «цементуючою основою фабули “Лесишиної челяді” є перебіг не стільки подій, скільки внутрішніх почуттів і переживань, які найчастіше трансформуються через народні пісні» [2, с. 98]. Народнопісенними за суттю є навіть образи твору, як, скажімо, Анни, покірної та нещасливої невістки, та Лесихи, лихої свекрухи. Анна – «бідна сирота, без вітця, без матері, тільки й віна принесла в Лесишину хату, що свої чорні брови, карі очі та двое рук робочих, та терпеливе, послухне і покірливе серце» [9, с. 4]. В образі Василька виразно проступає образ юродивого. Засобом показу стосунків між героями автор порушив морально-етичні проблеми.

Аналізу цього оповідання пильну увагу приділив О. Вертій у праці «Народні джерела творчості Івана Франка» [9, с. 96–102]. Варто лише зазначити, що народні пісні письменники використовували у своїх оповіданнях, головню, із двоякою метою: чи то для ілюстрації й передачі найглибших емоцій героїв, чи для формування співзвучної сюжетної колізії твору, його основного мотиву, що часто не виключає одне одного, як у названих вище творах, якими тільки означено напрям до такого аналізу.

Не менш цікавим вектором для дослідження і порівняння на рівні текстологічному є міфологічні мотиви у малій прозі П. Куліша та І. Франка, що потребує проведення спеціальних детально-текстологічних паралелей і насправді заслуговує на спеціальне дослідження, хоч окремо у творчості обох письменників цю проблему розглядали багато вчених, які вивчали їх праці. Зазначимо тільки, що, напевне, найновішим і досить цікавим виданням у цьому плані можна вважати монографію Катерини Дронь «Міфологізм у художній прозі Івана Франка» [4].

Усі розглянуті вище аспекти, вибрані для окреслення з метою компаративних студій над оповіданнями П. Куліша та І. Франка, заслуговують на пильну увагу науковців та, разом із зазначеними та специфічними рисами, що виступають у тісному взаємозв'язку, є відображенням народного світогляду, світовідчуття, психології, етики та естетичних поглядів. Не претендуючи на вичерпність та завершеність, у цій статті визначено лише основні напрями до подальших порівнянь фольклоризму оповідань письменників. Думається, що таку схему аналізу можна було б деякою мірою універсалізувати.

Зокрема, Петро Колесник писав, що, вражаючи багатством і різноманітністю тем, сюжетів, образів і жанрів, «саме І. Франко підготував появу таких зовсім різних і оригінальних художників, як В. Стефанік, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, Лесь Мартович і Марко Черемшина» [6, с. 22]. Напевне, можна говорити й про те, що Г. Квітка-Основ'яненко, П. Куліш, Марко Вовчок, І. Нечуй-Левицький та інші пись-

менники першої половини – середини XIX століття своєю творчістю готували ґрунт для з'яви Франкового генія. Тому й простежуємо певною мірою наступництво також і в освоєнні фольклору у творах письменників, які зберегли, розвинули і до нашого часу становлять приклад національної самобутності нашої літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бріцина О.* Українська усна традиційна проза: питання текстології та виконавства / О. Бріцина. – К. : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського, 2006. – 396 с.
2. *Вертій О.* Народні джерела творчості Івана Франка / О. Вертій. – Тернопіль : Підручники і посібники, 1998. – 255 с.
3. *Вертій О.* Пантелеймон Куліш і народна творчість / О. Вертій. – Тернопіль : Підручники і посібники, 1998. – 120 с.
4. *Дронь К.* Міфологізм у художній прозі Івана Франка / К. Дронь. – К. : Наукова думка, 2013. – 241 с.
5. Записки о Южной Руси : в 2 т. Т. I / составление и издание Пантелеймона Кулиша. – К. : Дніпро (Репринтное издание 1856–1857 гг.). – 324 с.
6. *Колесник П.* Художня творчість Івана Франка / П. Колесник // Франко І. Твори : в 2 т. Т. 1. Поезія / І. Франко. – К. : Дніпро, 1981. – С. 3–37.
7. *Куліш П.* Твори : в 2 т. Т. 2 / П. Куліш. – К. : Дніпро, 1989. – 586 с.
8. *Нахлік Є.* Пантелеймон Куліш / Є. Нахлік // Куліш П. Твори : в 2 т. Т. 1 / П. Куліш. – К. : Наукова думка, 1994. – 750 с.
9. *Франко І.* Твори : в 2 т. Т. 2. Оповідання / Іван Франко. – К. : Дніпро, 1981. – 495 с.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2013

Прийнята до друку 24.03.2014

STYLE PECULIARITIES OF FOLKLORISM IN IVAN FRANKO'S AND PANTELEIMON KULISH'S SHORT PROSE (Definition of Major Trends for Comparative Research)

Zhanna YANKOVSKA

*National University of Ostroh Academy, Cultural Studies and Philosophy Dept.,
2 Seminars'ka Str., Ostroh, 35800, Ukraine*

When considering the folklorism in literature as a multi-aspect phenomenon, it is, probably, worth analyzing not only in the individual and contemporaneous cross-section though it might also be of interest. It is, undoubtedly, not less important to trace this phenomenon's transformation through different periods of literature, with the stylistic specificity taken into account.

The article attempts at determining major vectors in comparative research based on the small prose of Panteleimon Kulish and Ivan Franko.

Keywords: Ivan Franko, Panteleimon Kulish, comparative research, short prose, stylistic flavour, folklorism.

**СТИЛЕВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФОЛЬКЛОРИЗМА МАЛОЙ ПРОЗЫ
ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛИША И ИВАНА ФРАНКО
(определение главных направлений к компаративным
исследованиям)**

Жанна ЯНКОВСКАЯ

*Национальный университет «Острожская академия»,
кафедра культурологии и философии,
ул. Семинарская, 2, Острог, Украина, 35800*

Рассматривая фольклоризм литературы как полиаспектное явление, стоит, на-
верное, анализировать его не только в одноособном и одновременном срезе, хотя
такой аспект также, бесспорно, интересен. Несомненно, не менее весомо – проследить
трансформацию этого явления в разные периоды развития литературного творчества
с их стиливыми особенностями.

В указанной статье сделана попытка определить главные векторы к таким срав-
нительным исследованиям на материале малой прозы П. Кулиша и И. Франко.

Ключевые слова: Иван Франко, Пантелеймон Кулиш, компаративистика, малая
проза, стиливые особенности, фольклоризм.